

Per Are Løkke
Oslo og Nesodden

Den sorte sjalusionen – svartsjuken

Søskensjalusi er en alminnelig følelse. Den sorte sjalusionen introduseres som en betegnelse på kompliserte sjalusitilstander. Artikkelen tar utgangspunktet i en voksen pasients drøm som peker mot et ubevisst sjalusidrama knyttet til opplevelsen av å bli tilsidesatt av en yngre søster. Det hevdes at drømmen viser frem den sorte sjalusis uutholdelige affekter og fantasier. Forståelsen av den sorte sjalusis fenomenologi blir videre utdypet gjennom en avstikker til W.R.D. Fairbairns teori om urtraumet og Shakespeares sjalusidrama Othello. Siste del av artikkelen gir eksempler på hvordan den sorte sjalusionen kan komme til uttrykk hos barn.

Kain og Abel

Søskenrivalisering er et av de menneskelige grunn-tema. De første menneskene i den kristne skapelsesberetningen, Adam og Eva, får to barn; Kain og Abel. Kain slår Abel i hjel når Gud overser hans offer, og Gud svarer med å bannlyse Kain til en omflakkende og hjemløs tilværelse på jorden. Urhistorien om det første søskenparet på jorden varslet hva slags voldsomme krefter som kan utløses mellom søsken. Fortellingen etablerte et mytisk skjema om konflikten mellom den privilegerte og den oversette, noe vi også kan gjenfinne i historien

om patriarken Abraham og hans to sønner Ismael og Isak. I den kliniske hverdag er vi daglig vitne til forskjellige pasienters fortellinger om søskenrivalisering. Ikke minst hos barn kan dette få dramatiske uttrykk. En liten gutt på tre år gikk i raseri og fortvilelse direkte til angrep på sin bror etter hjemkomsten fra sykehuset. ”Jeg vil at hans skal bort”, sa han og satte fingrene i brorens øyne. Foreldrene reagerte med vantrø. Hvor kom dette raseriet fra?

Det er selvfølgelig mange nivåer av søskensjalusi. Jeg vil ta utgangspunkt i en klinisk erfaring som belyser en konstellasjon jeg har kalt *den sorte sjalusien*. Navnet sort sjalusi er lånt fra en pasients

eget uttrykk: ”Min sjalusi er sort”. Med dette mente han å beskrive den hatfulle komponenten i sin søskenrelasjon, assosiert til en mørk og tabubelagt side i ham selv. Sjalusi er i utgangspunktet en almenmenneskelig følelse. Jeg vil her forsøke å kretse inn den sjalusien som beveger seg mot forskjellige former for emosjonell besettelse. Navnet den sorte sjalusien peker altså mot patologiske og kompliserte former for følelser knyttet til søskenrivalisering.

Jeg vil først beskrive den sorte sjalusis ubeviste drama via en drøm fra en voksen pasient. Jeg vil deretter utdype forståelsen av den sorte sjalusien ved å vise til W.R.D. Fairbains teori om urtraumet og Shakespeares sjalusidrama *Othello* (1996), før jeg avslutter med eksempler på hvordan den sorte sjalusien kan komme til uttrykk hos barn. Artikkelen ambisjon er ikke å presentere forskjellige teoretiske bidrag om søskenrivalisering. Den er snarere å betrakte som et forsøk på å beskrive mine umiddelbare assosiasjoner, tanker og kliniske erfaringer i møtet med dette temaet.

Den sorte sjalusien

I motsetning til vanlig sjalusi er den sorte sjalusien ofte utilgjengelig for en enkel emosjonell og kognitiv korrigering. Den sorte sjalusien lever sitt eget liv og følger sin egen indre logikk, ofte med en voldsom kraft slik vi kan få en pekepinn om ved å lese Shakespeares *Othello*: ”Akt dem for sjalusien, den er et grønnøyd uhyre” (ibid; s. 92). Det fremste kjennetegnet ved den sorte sjalusien er at den opererer innenfor et lukket psykisk system, i et emosjonelt vakuum. Når moren¹ sier til barnet at hun er glad i det, er barnet i sitt indre likevel overbevist om at moren er mer glad i rivalen. Denne tragiske overbevisningen utgjør en av den sorte sjalusis kompliserte figurer. Når den sorte sjalusien ”arbeider” utløses en rekke uutholdelige affekter og fantasier som igjen kan transformeres til for-

¹ Jeg referer i artikkelen som oftest til ”mor” som representant for den skikkelsen søsken rivaliseres om. Jeg referer også ofte til perioden når et barn får et nytt søsken. Jeg gjør dette først og fremst for å vise frem en ”ur”-situasjon som utløser den sorte sjalusien. Den sorte sjalusis struktur kan selvfølgelig også etableres i relasjon til en far, eller til situasjoner og perioder som ikke handler om erfaringen av å få en ny søster eller bror.

skjellige forsvarsverk og symptomdannelser. Den sønderrivende sjalusikampen er også kilde til dannelse av en rekke strategier for å løse kjærlighetens problem, som enten er sentrert rundt tilbaketrekning fra kjærlighetsobjektet eller voldsomme drama i nærkamp med objektet. Den sorte sjalusien kan utløse en malstrøm av raseri og hat mot kjærlighetsobjektet, og kan i sjeldne tilfeller hos voksne anta svært destruktive former. I Frankrike har man en egen strafferettslig betegnelse, ”crime passionnel”, som brukes på drap eller andre forbrytelser uløst av lidenskaper på avveie.

En drøm

Jeg vil ta utgangspunkt i en voksen pasients søskenproblematikk. Han begynte i terapi fordi han alltid beveget seg i uforutsigbare kast mellom følelsen av å vinne og tape. I kjærlighetsforhold ble han ”uholdbart sjalu” og hadde derfor funnet ut at det var best å leve alene. Følelsen av små og store mangler ble beskrevet som tap av eksistensberettigelse. Da pasienten var 18 måneder gammel ble han plassert hos sin tante mens moren var på sykehuset og fødte hans lillesøster. I familiefortellingene blir han beskrevet som en kjærlig bror. Dette var også hans egen selvforståelse, med unntak av noen ”nådeløse handlinger” som ble etterfulgt av anger og uker med selvbebreidelse.

Etter noen år i terapi forteller han følgende drøm: Moren ammer hans søster. Søsteren er badet i morens varme blick. Han selv står utenfor, ”sort og innhyllet i et mørke”. Han ser at morens ansikt og kropp er delt i to. Den, lyse smilende og varme delen er vendt mot søsteren, mens en kald, streng og dømmende del er vendt mot han. Han ser at det går sorte kalde stråler ut fra morens øyne og mot han selv. Han opplever seg styrt, dømt og straffet av den ”sorte moren”. Han opplever at hennes øyne kommanderer ham ”på plass”, slik man krever lydighet av en hund. Han observerer at det geografiske rommet han befinner seg i, er goldt og øde, og at den sorte moren er en slags grensevokter mellom de to verdenene. Han ser også at det et stykke unna moren og søsteren står en tom barneseng. Sengen står i et dunkelt mørke, og den tilhører ham.

Den sorte sjalusiens struktur

Strukturelt opererer drømmen med tre forskjellige relasjonsscenarioer. På den ene scenen befinner moren og søsteren seg. Denne relasjonen er symbiotisk varm og lys, og det er hit barnet lengter, men en annen har tatt hans plass. I dette ligger en forestilling om at det eksisterer en privilegert plass i verden som bare er tilgjengelig for ett menneske. I diktet "Innbydelse til en reise" av Charles Baudelaire (1993) kan vi få en fornemmelse av hvor magnetisk tiltrekkende forestillingen om en slik tilstand kan virke:

"Et ekte lykkeland, hvor alt er vakkert, kostbart, fredelig, hederlig, hvor overflod nyter å speile seg i orden, hvor livet er frodig og lett å puste inn, hvor uro og det uforutsette er utelukket, hvor lykken har inngått ekteskap med stillheten, hvor selve maten er poetisk, næringsrik og pirrende på samme tid, hvor alt likner deg min kjære engel." (ibid; s. 51).

På den andre scenen er den sorte moren og det sorte barnet. Her er ikke lenger strålingen fra moren "poetisk, næringsrik og pirrende", men tvert imot kald, utstøtende, streng og dømmende. Barnet og moren befinner seg i et goldt, øde og måneaktig landskap, altså utenfor det menneskelige. Den sorte moren er grensevokteren, med makt til å bestemme hvem som skal være innenfor og utenfor. Det uutholdelige i denne relasjonen er knyttet til blikket, til det å se: Barnet ser at en annen har tatt den plassen han selv ønsker, og han ser at moren har to ansikt. Barnet blir dermed stående i en forvirring omkring morens vesen. Er det moren som er sint og utstøtende eller er det barnets raseri som er projisert over på moren? Det uutholdelige er også knyttet til barnets følelser av raseri, lengsel og adskillelse. Disse følelsene blir igjen dømt og merket av den sorte moren, slik Gud risset et merke inn i Kain.

Den tredje scenen i drømmen, er bildet av hans egen seng. Sengen befinner seg i samme rom som den gode moren og søsteren, men fremstår nærmest som en uvesentlig detalj, en skygge utenfor de

sorte og lyse kreftene. Den tomme sengen representerer hans plass i virkeligheten. Han har fått en søster som sitter på morens fang, men det er ikke til å holde ut. Han er inntil videre hensatt til de sorte og lyse kreftenes magnetfelt, og er for liten til å forstå at en returnering til den tomme sengen vil innebære en utvikling. Barnet motsetter seg overgangen fra dyade til triade og utvikler ikke evnen til å være alene, – "to be alone" (Winnicott).

Om Fairbairn og urtraume

Den sorte sjalusiens tragedie består i at barnets følelser og motiver blir lukket inne i to polariserte forestillingskretser; lyset og varmen, mørket og kulden. Barnet forholder seg ikke til den ytre virkeligheten, som den tomme sengen representerer, noe som resulterer i at en mer nyansert oppfattelse av virkeligheten ikke blir utviklet. Drømmen kan slik gi tanker til Fairbairns teori (Ogden, 2010) om det tidlige kjærlighetstraume barn utsettes for i forhold til moren. Fairbairn påstår at det eksisterer en slags ontologisk konstruksjonsfeil i relasjonen mellom mor og barn. Uansett hvor mye moren "tuner seg inn" på barnet og samtidig sørger for "passe doser med nødvendig motstand", vil et traume oppstå, om enn på forskjellige måter og i forskjellig grad. Dette traumet er knyttet til tapet av det første idealiserte kjærlighetsobjektet (jfr. den gode og lyse moren i drømmen). Barnet taper morens kjærlighet fordi hun må bruke tid på nye søsken eller far, fordi hun skal på arbeide, er syk eller har brister i egen personlighet. Fairbairn mener at barnet oppfatter den ytre virkeligheten realistisk, men mistolker situasjonen. Barnet opplever moren som ukjærlig og avvisende, og denne erfaringen er tilstrekkelig til å skape et traume. Og kanskje også en tvil som bor i oss alle: Er jeg virkelig elsket?

Fairbairn hevder at barnet føler seg som en verdiløs og impotent "tigger" overfor den ukjærlige moren. Det fylles av uutholdelige følelser, slik som verdiløshet, adskillelsesangst, raseri og lengsel. I dypet av seg selv kan da barnet oppleve at

egen kjærlighet er destruktiv og ond (jfr. den sorte gutten i drømmen). I verste fall kan dette fører til en disintegrasjon i barnet, det vil si til en oppløsning av identitet og meningsstruktur. Som et forsvaret mot disse uutholdelige følelsene med en ytre ukjærlig mor transformeres erfaringen til indre objekter som barnet selv har kontroll over. Barnets ego svekkes, uthules og tilpasser seg den ytre virkeligheten, mens det indre drama går under jorden og lever videre i den ubevisste verden. For å få kontroll over den ukjærlige moren deler barnet henne i to forskjellige objekter: The tantalizing object og The rejecting object. Dette minner om drømmen med den lyse uoppnåelige moren og den sorte avvisende moren.

Fairbairn hevder videre at et av barnets vesentligste drivkrefter er å transformere den ukjærlige moren om til å bli kjærlig og god. Vi kan få en følelse av hvor håpløse disse bestrebelsene kan fortone seg dersom vi lytter til den greske myten om Tantalos (Tortzen, 2005). Gudene bevertet Tantalos med ambrosia og nektar, som gir evig ungdom og udødelighet. I en versjon av myten trosser Tantalos gudene og gir denne føden videre til menneskene. Som straff må Tantalos stå i dødsriket, midt i en sjø. Hver gang han bøyer seg ned for å drikke, forsvinner vannet. Og når han strekker seg etter fruktene i trærne over ham, trekker greinene seg unna. Disse "tantaloskvalene" har siden antikken vært et uttrykk for pinen og straffen ved å ønske det umulige. Dette kan også gjelde de som er rammet av den sorte sjalusien. For ifølge Ogden (2010) er objektet barnet strekker seg etter ikke annet enn "et tomt skall", som ikke har mer å gi enn en "en bukett av tomme løfter". Og på samme måte som Tantalos var fanget i dødsriket er barnet og objektet innesperret som "et guddommelig par i en religion som ikke lenger praktiseres." (Ogden, 2010, s. 110, min overs.).

Jeg har ikke til hensikt å utlegge Fairbairns teori i detalj. Mitt poeng er først og fremst å knytte drømmen til et universelt drama omkring det tidlige kjærlighetsobjektet. Deretter å vise at tapet blir dobbelt når det sammenfaller med ankomsten av et søsken. Tapet får så å si et ansikt gjennom den nyfødte. Mine øyne er beviset, sier barnet til seg selv. Moren er ikke bare tapt, men tapt til en an-

nen. Og nettopp her skapes disposisjoner for den sorte sjalusien: Barnet ser den privilegerte posisjonen bli okkupert av en annen. Hvordan skal da barnet fortsette å tro på morens ord om at det er elsket?

Janusansiktet

Drømmen peker mot sjalusiens innerste vesen. Barnet er fanget i sine forestillinger. Slik sett er den sorte sjalusien blikkets sykdom. Barnet ser at moren har et janusansikt; et splittet uttrykk. Barnet ser moren både som den uoppnåelige gode og den sorte og avvisende. Barnet ser også at morens kjærlighet er vendt mot en annen. Det er erfaringen av dette ansiktet bak ansiktet, denne dobbelte dobbelthet, som virvler mennesket inn i rivaliserings og sjalusiens malstrømmer.

"La meg se øynene dine" (ibid; s. 142), sier Othello til Desdemona. Og nettopp i Shakespeares drama Othello kan vi gjenkjenne mange av den sorte sjalusiens følelser. Da Othello blir fanget i Lagos intrigenett, ser vi gradvis den sorte sjalusiens fenomenologi komme til uttrykk. Othello virvles inn i en destruktiv tvil om hvorvidt han ser den ærlige og trofaste Desdemona eller en annen. Drevet av mistanke, lengsel og raseri utbryter han: "Å svarte ugress, hvorfor er du så fager" (ibid; s. 144). Janusansiktet har dukket opp. Han får aldri et svar, men gir selv svaret på løsningene han har satt opp: "Bort enten kjærlighet eller sjalusi" (ibid; s. 92). Som vi alle vet vant sjalusien. Othello tar først livet av Desdemona, deretter seg selv da han forstår sitt feilgrep.

Forvirringen mellom det gode og onde

Othello blir drevet mot en grense der han ikke lenger klarer å skille mellom den gode eller den svikfulle Desdemona. Peker dette mot en erfaring av et kognitivt sammenbrudd som Fairbairn ikke berører? Kan det være mulig at det ikke kun er erfaringen av den ukjærlige moren som er sønderrivende for barnet, men persepsjonen av at hun er god og ond, samtidig?

Under et seminar et par tiår tilbake fortalte den norske barnpsykoanalytiker Marie Nævestad² om en pasient som drømte at hun så morens ansikt hurtig forandre seg fra godt til ondt, nærmest som et blinkende lys som skifter mellom to farger. Noe av den samme forvirringen kan vi ane i møtet med mange av Picassos malerier, hvor to forskjellige ansiktsuttrykk sloss om plassen i ett større ansikt. Spørsmålet blir da hva som skjer med barnets psyke når det ikke klarer å skille det gode og onde fra hverandre. Marie Nævestad plasserte denne erfaringen blant Winnicotts ”navnløse angster”, et sted hvor destruktive affekter bryter gjennom og meningsstrukturer ødelegges, et sted som kan likne på den kanten Othello styrter utenfor i sin affektive rus.

Psykoanalytiker Annie Reiner hevder at erfaringen av å ikke klare å skille det gode fra det onde, er den primære hindringen for vekst og utvikling. I boken *The quest for conscience and the birth of the mind* (2009,) viser hun at utviklingen av tenkning, etisk dømmekraft og kjærlighet har sin forutsetning i evnen til å skille det gode fra det onde, det sanne fra det falske, det destruktive fra det oppbyggelige. Når barnet blir stående i en grunnleggende tvil og kognitiv forvirring omkring kjærlighetsobjektet, vanskeliggjøres muligheten til å skape et trygt fundament å bygge livet på. Det er vel ingen tvil om at den kompliserte sjalusien kan stimulere til en slik eksistensiell tvil.

Når drøm blir virkelighet

Hvordan utspiller så den sorte sjalusien seg i et barn? Jeg var i seks år tilknyttet en helsestasjon som psykoterapeut med et åpent tilbud til foreldre og barn. I løpet av disse årene var søskensjalusi en av de vanligste årsakene til en henvendelse, og da som regel på grunn av et barn som hadde forandret seg etter ankomsten av et nytt søsken. ”Min mann

2 Psykoanalytiker Marie Nævestad ga i 1977 ut boken *The Colors of Rage and Love*, hvor hun gjennom 110 tegninger beskrev et lengre terapeutisk forløp med Marion som led av puerperal psykose. Jarl Jørstad som dengang var overlege ved psykiatrisk avdeling B, Ullevål Sykehus, kalte boken en litterær sensasjon. Han mente at Marie Nævestad i denne boken på en helt unik måte klarte å kombinere menneskets indre symbolverden med klinisk forståelse og teoretisk kunnskap.

er ikke lenger min!” (ibid; s. 115), sier Desdemona om den sjalu Othello. Lignende utsagn var en gjenganger blant de fortvilte mødrene og fedrene på helsestasjonen: ”Barnet er ikke til å kjenne igjen.” Ut fra fortolkningen av drømmen forstår vi nå hva slags umulig kommunikasjon vi står overfor. Vi har barnet som opplever at moren vender seg vekk og at hun er tapt til et nytt søsken. Og vi har mor/far som på sin side opplever at barnet er forandret. Dermed står vi overfor selve kjernen i det negative samspillmønsteret som kan utvikle seg i kjølevannet av den sorte sjalusien.

Før jeg går videre med å gi noen eksempler på problemene foreldre står overfor i en slik situasjon, vil jeg vise til en overraskende erfaring som har overbevist meg om at min pasients drøm er av en slags mytisk karakter. Jeg var invitert til å holde et foredrag om søskensjalusi for foreldre i en barnehage, og i den forbindelse gjorde jeg et valg om å presentere drømmen og en tegning av denne. Jeg var i utgangspunktet engstelig for at dette kunne virke dramatisk og gjøre foreldrene tause. Det eksisterer jo et ideologisk press i vår kultur om å fremstille barnets utvikling i mest mulig positive termer, for å unngå å skape en følelse av skyld og utilstrekkelighet hos foreldrene. Til min store overraskelse utløste tegningen og beskrivelsen av drømmen et skred av historier om søskenproblematikk. Men det mest påfallende var at foreldrene etter en stund begynte å snakke om seg selv og sine egne søskenfaringer. I noen intense timer ble det skapt et befriende rom for åpenhjertige betraktninger av – og fortellinger om den uutholdelige smerten som sjalusi, tilsidesettelse og favoriserende foreldre kan skape.

Den åpne sjalusikampen

Mange foreldre søker altså hjelp fordi et negativt samspill har utviklet seg etter fødselen av et nytt barn. Det negative samspillet er oppstått rundt den gjensidige avvisningen mellom ”den sorte moren” og ”det sorte barnet”. Barnet er rasende, hører ikke lenger på moren og er ikke til å kjenne igjen. Barnet har allerede begynt å føle seg slem og mislikt, og kan rope ut harde beskyldninger om at foreldrene ikke lenger bryr seg. Andre igjen gjør alt for å forstyrre og plage det nye barnet. I denne situasjonen oppstår det ofte ytterligere forvirring

og problematikk fordi foreldrene blir hjelpeløse og sinte. Foreldrene kastes mellom raseri og skyldfølelse, og prøver stadig ut forskjellige oppdragelsesteknikker. Når også foreldrenes ubearbeidede egenhistorie utløses, står vi overfor svært kompliserte konstellasjoner. Å hjelpe foreldrene med en slik problematikk er vanskeligere jo lenger tid det går, fordi de sekundære samspillvanskene allerede har slått rot.

Barn som er fanget i den åpne kampen mot "den sorte moren og rivalen" kommer også fort i risikozonen for å få diagnoser knyttet til symptomer som uro, adferds- og konsentrasjonsvansker. Etter innføringen av DSM-3 i 1981 diagnostiseres barn i økende grad uten at hensyn til underliggende motiver og drivkrefter er tatt med i betraktning.

Søskensjalusien forskjellige uttrykk

På samme måte som i Ødipusdramaet, kan også søskensjalusien triangulering utløse en rekke forskjellige identifikasjoner og begjærretninger. Sjalusien raseri kan vendes både mot moren, rivalen eller ens eget selv. Identifikasjonene kan fluktuere mellom moren og rivalen, og konfliktene kan både være åpenbare eller forbli ubevisste.

Noen barn forsøker å løse sjalusien problem ved å ville bli baby igjen. De kan da oppgi ervervet autonomi, som å ligge på eget rom, styring over egne kroppsfunksjoner eller mestring av språket. De vil ikke være et storesøken, og søker seg aktivt og tydelig tilbake til spedbarnets privilegerte posisjon ved å uttrykke et ønske om å begynne med bleie, smokk eller spise bløt mat. De kan også vise frykt for adskillelse, noe som kan resultere i at de "limer" seg fast til moren og fotfølger henne.

Som barn viste min pasient aldri sitt raseri, verken mot moren eller søsteren. Hans løsning var å bli morens gode samarbeidspartner. Den sorte sjalusien struktur hadde gått under jorden. Etter drømmen dukket imidlertid minner opp. Han hadde vært mye syk som liten, med stadig vondt i maven eller hodet, og var ofte borte fra barnehaven og skolen. Pasienten er slik et eksempel på en annen symptomgruppe hvor diffuse somatiske plager kan oppstå rett etter ankomsten av et søsken. Den sorte sjalusien har satt seg i kroppens register, uten at affekter eller handlinger kommer til uttrykk i familiens daglige samspill.

Andre barn kan løse sjalusikampen ved å bli eiesyke, ambisøse og svært konkurransedrevne. Smerten utløses da når barnet står i fare for å miste kontrollen over egne eiendeler og prestasjoner. Foreldrene kan oppleve et barn som overreagerer på små, ubetydelige hendelser. Det å tape og ikke mestre, skaper en fortvilelse som ikke samsvarer med hendelsens alvorlighetsgrad. En ung jente fortalte om sitt knusende selvhat når hun ikke vant i konkurranser. Hun beskrev sin to år yngre bror som en "glad dagdriver", og undret seg over hvordan det var mulig å være glad uten å være flink til noe. Hun selv var bestandig flink, men gleden over resultatene ble formørket fordi hun alltid sammenlignet seg med andre.

Avslutning

Shakespeare viser oss at fornuften ofte står hjelpeløs overfor kraften i fantasien, drømmene, følelsene og begjæret. Den sorte sjalusien er slik sett i slekt med de store ubevisste dramaene som styrer et menneskeliv. Kampene med rivalen, kampen om virkelighetsbeskrivelsene, redselen for å miste kjærligheten, sjalusien, misunnelsen og grådigheten er en del av oss alle, selv om de fleste av oss ikke følger Othellos vei. I en tid der den instrumentelle fornuften ikke tar hensyn til hele menneskets kompleksitet (Løkke, 2011), er det derfor viktig å synliggjøre de problematikker som ikke lar seg behandle innefor manualpsykologiens korttidsperspektiv.

Referanser

- Baudelaire, C. (1993). *Prosadikt*. Rakkestad: Valdisholm forlag as.
- Løkke, P.A. (2011). Ungdommens følelser og møtet med den instrumentelle fornuften. *Tidsskrift for Norsk Psykologforening*, Vol 48, 3, 242-250.
- Ogden, T.H. (2010). Why read Fairbairn? *The International Journal of Psychoanalysis*, 91, 101-118.
- Reiner, A. (2009). *The Quest for conscience and the birth of the mind*. London: Karnac.
- Shakespeare, W. (1996). *Othello. Gjendiktning ved Edvard Hoem*. Oslo: Oktober.
- Tortzen, C.G. (2005). *Antikk Mytologi*. Nesodden: Frifant Forlag.

Abstract

The jealousy between sisters and brothers is regarded as a normal feeling. The black jealousy is introduced as a designation of complicated jealousy conditions. This article's starting point is an adult patient's dream pointing at an unconscious jealousy drama attached to the experience of being neglected by a younger sister. It says that the dream shows the black jealousy's unbearable emotions and fantasies. The understanding of the black jealousy's phenomenology is further deepened by a detour to W.R.D. Fairbairn's theory of the archetypal trauma and Shakespeare's jealousy drama Othello. The last part of the article gives us some examples of how the black jealousy can express itself amongst children.

Søkeord: the black jealousy, dreamwork, psychotherapy with children, Othello, T. Ogden, W.R.D. Fairbairn, M. Nævestad.

Keywords

Den sorte sjalusien, drømmearbeid, psykoterapi med barn, Othello, T. Ogden, W.R.D. Fairbairn, M. Nævestad.

Per Are Løkke, spesialist i klinisk barne- og ungdomspsykologi, arbeider som privatpraktiserende psykolog i Oslo og på Nesodden.

pe-are@online.no